

Politiets muligheter og begrensninger for å forebygge æresrelatert vold

En teoretisk oppgave

**BACHELOROPPGAVE (OPPG300)
Politihøgskolen
2016**

Kand.nr.: 598 og 720
Antall ord: 8550

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Valg av tema	3
1.2 Problemstilling	4
1.3 Definisjon	4
1.4 Avgrensing	4
1.5 Disposisjon	5
2.0 Metodevalg og kritikk	6
2.1 Utvalgte kilder	6
3.0 Muligheter og begrensninger for å forebygge æresrelatert vold	8
- Teori og drøfting	8
3.1 Begrepsutredning	8
3.1.1 Kultur og kulturforskjeller	8
3.1.3 Ære	9
3.2 Politiets forebyggende arbeid	11
3.3.1 Politiets forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner	13
3.3.1 Politiets forebyggende arbeid mot æresrelatert vold	13
3.4 Samarbeidspartnere	15
3.5 Muligheter og begrensninger av ulike tiltak	17
3.5.1 Bekymringssamtale	17
3.5.2 Dialog	18
3.5.3 Konfliktråd	21
3.5.4 Sikkerhetstiltak	22
4.0 Avslutning	23
4.1 Oppsummering	23
4.2 Veien videre	24
5.0 Bibliografi	25
5.1 Selvvalgt pensum	26

1.0 Innledning

Familieliv er en dynamisk symbiose, hvor foreldre og barn jobber for og med hverandre for å skape sitt eget lille samfunn i sitt hjem. Med kjærlighet og respekt bruker foreldre tid til å oppdra sine barn så de kan realisere sitt maksimale potensiale. Barna lytter til sine foreldre og respekterer deres valg ved avgjørelser, men får muligheten til å utvikle seg fritt for å kunne tenke selvstendig, lære å samarbeide med andre og tilføye samfunnet sin egenverdi.

Man kan påstå at dette er den vestlige tankegangen av en ideell metode for hvordan en familie skal leve. Enhver familie har likevel sin metode for hvordan de skal fungere sammen. Noen familier bruker denne metoden, andre prøver bare å strekke til i hverdagen. Samtidig finnes det familier som tilfører i større grad et annet aspekt i familien, sånn som ære.

Ære er et positivt ladet begrep. Uttrykket “å gå med æren behold” poengterer nettopp det å beholde æren selv om ting utvikler seg dårligere enn forventet. Det å vise respekt overfor andre ivaretar andres tanker om den enkelte og sin familie og dens ære, blir sett på som positivt. Likevel finnes det sider ved en sterk æreskultur som kan føles hemmende. Hvor familiens ære er større enn individet og det er individets oppgave å opprettholde familiens ære. Dermed kan det være belastende for den enkelte å hele tiden føle at deres handlinger kan være med å svekke familiens ære. For noen kan det bety et liv som ikke blir levd på personens egne premisser.

Det er gjennom en felles nysgjerrighet ovenfor det æresrelaterte fenomenet vi har i Norge blant enkelte minoriteter, at vi har valgt å skrive bacheloroppgaven sammen. Vi har begge utenlandske forbindelser som gjør at vi klarer å se på “det norske” fra utsiden, selv om vi definerer oss selv som norske. Erfaringen vi har ved å jobbe hos Politiets Utlendingsenhet har gitt oss en unik innsikt i hvordan mottaksapparatet jobber for nyankomne asylsøkere og hvordan asylsøkere ser på det norske politiet.

Et hvert samfunn har et begrep om ære og selv det norske samfunnet har en voldelig historie omspunnet ære i vikingtiden (Solberg & Røvik, 2016). Vår interesse er forbundet med hvordan æresrelatert vold opptrer i det norske samfunnet i dag blant familier av etnisk minoritet.

1.1 Valg av tema

Siden første året på PHS har vi arbeidet med temaet vold i hjemmet. I vitenskapsteori faget på B1 valgte vi å skrive om tvangsekteskap som er en del av den æresrelaterte kulturen. Vi har i ettertid blitt trukket i en retning som ikke har fått like mye oppmerksomhet blant tidligere studenter sine bacheloroppgaver. Det finnes mange gode tekster om temaet familievold og det

har i det siste blitt rettet mer fokus mot forebygging av familievold/partnervold i etaten, som ved innføring av familievoldskoordinator i distriktene. Vi vil se nærmere på et av aspektene under paraplyen «familievold» som er æresrelatert vold, og se om de ulike verktøyene som politiet har kan forebygge æresrelatert vold mot barn og unge.

1.2 Problemstilling

Vi ønsker å teoretisere rundt *hvilke muligheter og begrensninger politiet har for å forebygge æresrelatert vold hos unge mennesker?* I den forbindelse blir det relevant å avklare hva som er viktig for politiet å vite om æresrelatert vold for å kunne forebygge. For politiet kan det å forebygge æresrelatert vold oppleves som et dilemma på lik linje som vold i nære relasjoner opplevdes tidligere for politiet. Frykten for å gripe inn i noe som kan oppfattes som kulturelle misforståelser kan være med å gjøre politiet passive til å gripe inn da det faktisk handler om straffeovertrедelser. Det handler om å ha kulturell kompetanse for å vite hvor grensen går mellom kulturell utfoldelse og utførelse av straffbare handlinger. Hva slags tiltaksmetoder kan politiet bruke for å forebygge æresrelatert vold?

1.3 Definisjon

I denne oppgaven bruker vi betegnelsen *æresrelatert vold* om den volden som utføres av familiemedlemmer ovenfor barn og unge for å presse de til opptre slik at æren til familien ikke svekkes. Inkludert i denne definisjonen er bruken av æresrelatert kontroll som er forløperen til volden. Dette utelukker vold hvor ære ikke er bakgrunnen for handlingen.

1.4 Avgrensning

Som skrevet i delkapittel 1.1 er æresrelatert vold et aspekt under familievolden. Selve begrepet æresrelatert vold inneholder flere underaspekter som tvangsekteskap, sosial kontroll, undertrykking, frihetsberøvelse med mer. Hvis oppgaven skulle ha gått inn på hver enkel side av æresrelatert vold hadde dette vært en master eller muligens en doktorgradsavhandling. Dermed skal oppgaven begrense seg til det vi mener er mest aktuelt for unge mennesker som opplever æresrelatert vold før de går inn i voksne roller. Altså nærmere om de ulike sidene av ungdomstiden som er preget av sosial kontroll og undertrykking som er før et muligens tvangsekteskap.

Vi har valgt å fokusere oppgaven til minoritetsungdommer, siden mesteparten av teorien omhandler minoritetsgrupper. Majoritetsungdom kan også oppleve dette på lik linje, dog krever det likevel at politiet har større kulturell kompetanse om minoriteter for å vite hvilket tiltak som passer best til den utsattes bakgrunn (Paulsen, Haugen, Elvegård, Wendelborg, & Berg, 2011). Denne kulturelle kunnskapen mener vi er viktig for politiet og derfor vil oppgaven avgrenses til minoriteter.

Opgaven vil beskrive samarbeidet mellom politiet og andre etater. Vi har valgt å utelukke tiltaket om overføring til barnevernet for videre oppfølging siden det ikke er aktuelt i saker som omhandler æresrelatert vold. Dette er fordi i de sakene som overføres til barnevernet er det barnet som har utført noe straffbart, men er under den kriminelle lavalder. I æresrelatert voldssaker er det foreldrene som utfører den straffbare handlingen.

Mange forbinder æresrelatert vold med kvinner, men undersøkelser viser at menn også utsettes for fenomenet, bare ikke i like stor omfang (2011, s. 16). De tiltakene som drøftes i denne oppgaven er kjønnsnøytrale og derfor vil ikke oppgaven avgrense seg til bare kvinner.

1.5 Disposisjon

De forutgående delkapitlene har beskrevet nærmere hvorfor vi har valgt dette temaet og har presentert oppgavens problemstilling og avgrensning. Oppgaven er videre lagt opp slik at kapittel to redegjør for metoden og kildene som benyttes, samt se på valgene med et kritisk blick.

I kapittel tre vil oppgaven først innlede teorien med å utdype sentrale begreper som skal hjelpe leseren å forstå kompleksiteten bak æresrelatert vold. Deretter vil den første delen av kapittelet presentere teorien bak politiets forebyggende arbeid og hva slags tiltak politiet bruker for å forebygge vold i nære relasjoner generelt og ved æresrelatert vold spesielt.

Videre i andre delen av kapittelet skal vi drøfte de teoriene som de utvalgte kildene baserer seg på. De ulike metodene for håndtering av æresrelatert voldssaker kan sammen med kompetanse skape tilpassede løsninger for den enkelte utsatte. Siden det foreligger ulike oppfatninger om hva som er best å gjøre skaper dette et godt grunnlag for videre drøfting.

Kapittel fire vil oppsummere de funnene som ble gjort i kapittel tre og påpeke veien videre i arbeidet for å forebygge æresrelatert vold.

2.0 Metodevalg og kritikk

Vi har valgt å skrive en teoretisk oppgave som benytter kvalitativ metode. Den kvalitative metoden går ut på å tilnærme seg personer i målgruppen som vi er interessert i å vite noe om (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 135). Vi har samlet inn forskjellig litteratur for å kunne drøfte vår problemstilling. Faren ved dette er at noen typer litteratur kan bli oversett, selv om det hadde vært informerende for oppgaven. I tillegg er litteraturen ofte sekundærlitteratur, hvor det er forfatterens fortolkning på et område. På en annen side gir litteraturstudier mulighet til å kunne lese andres erfaringer og spesielt tilhørende de som har større innsikt på området. Det gjør at vi kan benytte oss av dette for å lage en helhetlig oppgave som tar for seg et alvorlig tema.

2.1 Utvalgte kilder

I og med at bacheloroppgavens hoveddramme er politiets forebyggende arbeid er naturligvis emneboken *I forkant* av Elisabeth Myhre Lie en obligatorisk bok for oppgaven. Samtidig har vi supplert Lies bok ved bruk av annen litteratur som omhandler emnet for å skape en bredere balanse i teksten. For å kunne finne passende litteratur til det temaet vi har valgt, har vi også lett etter tekster som ikke bare omhandler selve temaet, men også andre berørte felter i tilknytning til dette.

Det har resultert i at vi har valgt å bruke *Kulturforskjeller i praksis* skrevet av Thomas Hylland Eriksen og Torunn Arntsen Sajjad (2011) for å gi oss et større innsikt i hvorfor kultur oppstår og hvorfor den er forskjellig ulike steder i verden. For å kunne forstå nærmere begrepet ære og hvorfor den kan være så undertrykkende for kvinner, har vi lest en bok med forskjellige tekster som omhandler ære og vold mot kvinner i ulike deler av verden, kalt *'Honour'*, redigert av Lynn Welchman og Sara Hossain (2005). Vi har ikke sitert denne boka i oppgaven, men den har gitt oss verdifull innsikt i temaet. Selv om oppgaven omhandler tiltak som er kjønnsnøytrale, beskriver denne boken hvorfor kvinner er hovedsakelig ofre for æresrelatert vold. Videre har vi valgt en bok med forskjellige forfattere som heter *Innvandrere på utsiden av samfunnet*, redigert av Mehmed S. Kaya og Halvor Fauske (2014), hvor det er spesielt teksten av Ida Hydle og Anja Bredal som har omtalt temaet vårt svært godt. Disse bøkene har gitt oss en generell innsikt i temaet som vi skriver om.

Utfordringen ved bøker med forskjellige forfattere er at det kreves gode redaktører som klarer å velge ut de forfatterne som klarer å formidle budskapet og av dette skape en helhetlig bok. Det mener vi disse bøkene har klart, gjennom gode redaktører og gode tekster.

Veilederen *Arbeid mot tvangsekteskap* er et resultat av et tverrfaglig samarbeid mellom Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) skrevet av fagpersoner for fagpersoner for å kunne dele erfaringer og øke mulighetene for å forebygge overgrep og hjelpe unge i fare (2008, s. 4). Tiltakene presentert i denne veilederen har gitt oppgaven den dybden den trengte for å drøfte ulike tiltak offentlige etater kan bruke for å forebygge æresrelatert vold. Samtidig har prosjektoppgaven til Nina Bjørlo (2013) gitt oss større kunnskaper om hva politiet gjør i situasjoner som omhandler æresrelatert vold. Hennes oppgavetekst har beskrevet godt hennes erfaringer ved å bruke dialog som metode hvor ære er motiv for volden.

Vi har også fått god innsikt i hva som er utfordringene for offentlige etater i å avdekke æresrelatert ekstrem kontroll gjennom NTNU sin rapport: *Æresrelatert ekstrem kontroll - dilemmaer og utfordringer* (2011). Rapportens fokuserer hovedsakelig på skolevesenet, men også politiets og barnevernets opplevelser om temaet er belyst. I tillegg går rapporten grundig inn på hva som bør forbedres hos den enkelte etat, men også i samarbeidet mellom etater for å avdekke æresrelatert ekstrem kontroll.

Faren ved å bruke slike rapporter er at vi kan hvile en konklusjon på deres funn, fremfor å konkludere med vår egne. Samtidig er rapportene gode indikatorer på at våre antagelser om at politiet må inneha kulturell kompetanse og samarbeide i større grad med andre offentlige etater for å kunne forebygge æresrelatert vold mot barn og unge.

3.0 Muligheter og begrensninger for å forebygge æresrelatert vold

- Teori og drøfting

Oppgaven skal i dette kapittelet først utdype et utvalg av begreper før den presenterer teorien som ligger bak politiets forebyggende arbeid. Deretter vil oppgaven presentere og drøfte utvalgt teori i et forebyggende perspektiv som omhandler æresrelatert vold.

3.1 Begrepsutredning

Før vi presenterer teoridelen i dette kapittelet er vi avhengig å vise nærmere de aspektene som æresrelatert vold består av. Vi har allerede i delkapittelet 1.3 definert kort og presist hva æresrelatert vold er og ikke er. Det vi skal gjøre her er å utdype hva som forbindes med kultur og kulturforskjeller, individualistisk og kollektivistisk livssyn og ære.

3.1.1 Kultur og kulturforskjeller

Det er ikke enkelt å definere kultur. For ordet kultur har forskjellig betydning til forskjellige mennesker. Dette er fordi ordet kultur blir brukt til så mye. Det kan brukes til å beskrive enkelte seksjoner i en avis som omhandler ulike tilbud som foregår i en by. Den kan også brukes til å forklare ulike aspekter ved et samfunn. Det er nettopp denne siste betegnelsen som er aktuell her. I følge boka *kulturforskjeller i praksis* beskrives kultur som det motsatte av natur (Eriksen & Sajjad, 2011, s. 36)

Det er behovet ved det tillærte samfunnet som står bak utviklingen av kulturen som oppstår der og forklarer hvorfor den samme kulturen ikke finnes i et annet samfunn med andre behov. Det handler derfor mer om tillærte egenskaper enn medfødt talent (Eriksen & Sajjad, 2011, ss. 35-38). Alle samfunn har regler for hvordan individene skal leve sammen, enten i skriftlig formell lov eller som uskrevne regler hvor den sosiale kodeksen blir innlært via morsmelken. Likevel er det forskjell mellom ulike samfunn sitt regelverk. Det er når individer fra andre steder og samfunn immigrerer til andre steder og samfunn, at man forstår at regelverket eller nærmere sagt *kulturen* er forskjellig fra samfunn til samfunn. Sammen utgjør de et flerkulturelt samfunn.

«Det flerkulturelle dilemmaet» er at enhver stat krever at sine innbyggere er nesten kulturelle like for å kunne utvikle et nasjonalt tilhørighet, men samtidig krever ulike grupperingene innenfor staten rett til være forskjellige på ulike områder. Det er vanskelig å komme med løsninger som både gjør at innbyggerne sammen er med å utvikle et helhetlig samfunn, men samtidig tar vare på de individuelle forskjellene som skaper det flerkulturelle (Eriksen & Sajjad, 2011, s. 109). Antropologen Clifford Geertz skrev at *You don't have to be*

one to know one (Eriksen & Sajjad, 2011, s. 46) som forklarer hvordan det er mulig å forstå andre kulturer selv om man ikke er en del av den. Det er dermed mulig å forstå andre, selv om man ikke er enige om alt. Det er en viktig tanke som politiet må ta med seg når man snakker om spesielle kulturelle forskjeller, som for eksempel æresrelatert ekstrem kontroll.

3.1.2 Individualistisk og kollektivistisk livssyn

Det flerkulturelle samfunnet som er nevnt forut finnes i Norge. Innad i samfunnet finnes det flere kulturer, miljøer og livssyn. Dette kan forekomme hos etniske nordmenn så vel som etniske minoriteter (Eriksen & Sajjad, 2011). Det er derfor aktuelt å ha en forståelse av forskjellige familiestrukturer for å kunne forstå bedre hvordan og hvorfor ære blir et så viktig aspekt for mange mennesker som bor i Norge.

I det individualistiske livssynet står egenindividet sentralt. Det er viktig at individet får selv bestemme over eget liv, og ta selvstendige valg som gjør vedkommende lykkelig. Foreldre, familie og sosiale kretser er med på å fremme dette. Ytterligere karakteristikk er at personen er opptatt av likhetsideologi, og har et psykologisk legitimeringsgrunnlag. Fornuft og en rettferdighetsmoral står sentral i det individualistiske livssynet (Skytte, 1999).

I det kollektivistiske livssynet er det familien som står sentralt. Barn lærer å følge de eldre familiemedlemmers meninger, og personer som har andre meninger enn familiekollektivet anses som noe negativt. Et ideelt kollektivistisk familiestruktur er hierarkisk med tildelte roller som bestemmer hvert enkelt familiemedlems funksjon og plass. I det kollektivistiske livssynet er heller ikke æresmoralen forbundet til individet, men til hele familien. Et individs dårlige atferd påvirker hele familiens ære, som kan skape en skamfølelse blant de andre familiemedlemmene (Skytte, 1999).

3.1.3 Ære

Ære er kulturbetinget og har dermed forskjellig betydning for ulike kulturer. I det norske leksikon er ære assosiert med heder, verdighet, godt navn og rykte (Det store norske leksikonet, 2016). Dette kan i hovedsak være positive ting. For å forstå den typen æren vi skriver om her, kan vi ikke unnlate å skrive om skam i tillegg. Ære og skam er vanskelig å forstå isolert fra hverandre.

Den første blir assosiert med ordene fra leksikonene, mens den andre er en form for straff. Når et individ mister sin ære, er det som å miste sin verdighet som menneske.

Skammen individet får er også overførbart til hennes eller hans familie. Et arabisk ordtrykk sier ”Det, der atskiller mennesker fra dyrene, er æren” (Khader, 2002)

Ære er forskjellig knyttet til menn og kvinner. Menns ære handler om hans evne til å forsørge, forsvare og skape respekt for sin familie. I tillegg til dette må mannen beskytte de kvinnelige familiemedlemmenes seksuelle ære. Det er hans oppgave å sørge for at de har sin kyskhetsintakt og at de ikke har relasjoner til menn utenfor familien før ekteskapet (Khader, 2002). Kvinnes ære er primært knyttet hennes seksualitet. Handlinger som ses på som negativt kan bringe skam over familien. Hvis kvinnen er lydige og verner over sin kyskhetsintakt får hele familien respekt og ære av sin sosiale krets (Khader, 2002)

Det finnes flere begreper som er rettet til spesifikke retninger innenfor æresbegrepet. Æresrelatert vold er en form for straff som brukes mot de individene som har brakt skam over familien. Volden kan brukes for å beskytte familiens ære og gjenopprette tapt ære, men også for et kontrollmiddel. I ekstreme tilfeller kan denne typen vold i nære relasjoner utvikle seg til æresdrap. Hensikten med drapet er å gjenopprette ”tapt” ære som drapsofferet kan forårsaket.

Æresrelatert ekstrem kontroll er et relativt nytt begrep som er utviklet av NTNU sin rapport som omhandler emnet. Æresrelatert ekstrem kontroll kan beskrives som et

[...]fenomen som verken er det vi kan kalle streng oppdragelse eller direkte æresrelatert vold, men som kan inneholde elementer av ulike typer kontroll eller vold og som i enkelte tilfeller kan lede til andre former for overgrep, for eksempel tvangsekteskap (Paulsen, Haugen, Elvegård, Wendelborg, & Berg, 2011).

Alvorlighetsgraden og konsekvensene av den ekstreme kontrollen for de utsatte varierer og kan oppleves i ulike grader i perioder. Den ekstreme kontrollen blir også brukt av noen foreldre for beskytte ungdommene sine mot den norske kulturen og hindre at de blir ”fornorsket”. På grunn av dette kan ungdommer oppleve store kulturforskjeller mellom hjemmet og skolen, noe som kan være vanskelig å balansere i så ung alder (2011, s. 32).

Æresrelatert vold kom fram i søkelyset i Norge etter saker som omhandlet tvangsekteskap og kjønnslemlestelse som er forbundet med ære ble offentlig kjent.

3.2 Politiets forebyggende arbeid

“Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe skjer” (Lie, 2011). Det kriminalitetsforebyggende arbeidet er veldig omfattende og variert. Det kan forandre seg ut i fra lokale tjenestested, og i større skala som samfunnsendringer og politiske beslutninger. Forebygging har i lang tid vært en prioritet hos politiet. Denne prioriteringen vises blant annet gjennom politiets oppgaver som fremkommer i politiloven. Politiloven (1995) § 1 statuerer at politiet gjennom blant annet forebygging skal være et ledd for å styrke borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd. Med andre ord skal politiet prøve å forhindre at noe negativt eller kriminelt skjer. Det å forebygge kan være å snu en negativ trend eller å være tilgjengelig i lokalmiljøene for å unngå lovbrudd. Kriminalitetsforebygging er en av politiets hovedoppgaver og er svært viktig for å beskytte og trygge borgerne i samfunnet (Lie, 2011).

Politiet forebygger på mange forskjellige måter. Man kan skille disse måtene i to. På den ene siden finner man proaktive tiltak, som har som hensikt å være i forkant. Dette vil si at politiet er i forkant av lovbruddet og forebygger dermed at noe skjer. På den andre siden finner man reaktive tiltak der politiet vil handle på et lovbrudd eller en hendelse som har skjedd for å forebygge nye lovbrudd, og for å gjenopprette skjevdelingen som er skjedd i hendelsen. For politiet vil dette være to likeverdige strategier å jobbe med, siden det kan gjennom et lovbrudd gi kjennskap om saken og hva som må forebygges (Lie, 2011).

Det finnes videre mange ulike måter og tilnæringer for å forebygge negative hendelser i befolkningen. Det er blant annet lokalorientert forebygging og personorientert forebygging. Den personorienterte forebyggingen retter seg direkte mot den aktuelle personen. Dette kan være en person som har antisosial adferd, eller som har begått et lovbrudd tidligere og som politiet vil prøve å forhindre skal begå fremtidige lovbrudd. Målet er å få en atferdsendring hos personen, nettverket rundt personen vil også være svært aktuelt for å få til denne atferdsendringen hos personen.

Eksempler på personorientert forebygging kan være en bekymringssamtale med en ungdom og foresatte (Lie, 2011). Politiet bruker bekymringssamtalen som forebyggende effekt når en ungdom under 18 år har begått lovbrudd. Politiet kan pålegge ungdommen og foresatte å møte til en slik samtale om de har en mistanke om lovbrudd. Det er også mulig å invitere til en frivillig bekymringssamtale om det er indikasjoner på at ungdommen utviser risikoatferd. Målet med slike samtaler er å identifisere og kartlegge risiko- og beskyttelsesfaktorene til ungdommen, forebygge fremtidig kriminalitet og ansvarliggjøre den unge og dens foresatte (Lie, 2011).

Restorative justice er en type konfliktløsning som legger til rette for en direkte dialog med berørte parter i en konflikt. Restorative justice kan oversettes som gjenopprettende praksis/rett og i følge Lie bygger den på fire hovedelementer som er;

- et direkte møte mellom de involverte partene
- at gjerningspersonen skal gjøre opp for seg gjennom f.eks. oppreisning til offeret
- reintegrering av både gjerningsperson og offer
- inkludering av offeret ved at det gis en sentral rolle i håndteringen av konflikten.

For at disse elementene kan gjennomføres må det være et ønske om forsoning i bunn.

Lokalorientert forebygging er som ordet sier rettet mot det lokale i motsetning til det personlige i personorientert forebygging. Denne formen for forebygging kan være fotpatruljer eller skolebesøk som oppsøker kontakt fra publikum, lokalområdet og visse miljøer. Denne formen for forebygging har mange hensikter. Det kan være å skaffe informasjon eller å vise at politiet er tilstede og tilgjengelig. Det kan også være en strategi for at deler av befolkningen får en bedre institusjonell tillit til politiet. Med institusjonell tillit menes det at befolkningen har tiltro til at politiet har den kompetansen og forståelsen for å kunne utøve sin gitte myndighet samt hjelpe dem (Lie, 2011).

Befolkningen i Norge har en høy tillit til politiet som samfunnsinstitusjon. Politiet er som sagt i forrige avsnitt avhengig av tilliten til befolkningen, dette er for at publikum kan bidra med kunnskap om lokalmiljøet og komme med informasjon som kan røpe eventuelle lovbrudd (Lie, 2011). Den enkelte politimannen kan også skape eller ødelegge tillit ved en relasjonstillit til publikum. Wesley G. Skogan har målt spesifikke møter mellom politi og publikum i 2006. Undersøkelsen hans viste seg at positive møter mellom politi og publikum ikke forbedret tilliten til politiet. Negative møter derimot forverret tilliten til politiet (Flaatten, Gundhus, & Kleiven, 2009).

Dette er noe for politiet å ta med seg videre i kontakt med publikum. Oslo politidistrikt har såkalte forklarende patruljer som blir igjen på stedet, etter et ordensoppdrag for å snakke med folk. Dette kan gi personer en sjanse til si noe om situasjonen og få en forklaring på hva som skjedd. Tiltaket kan dermed forebygge et negativt inntrykk av politiet (Lie, 2011).

3.3.1 Politiets forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner

Æresrelatert vold går under kategorien vold i nær relasjoner. Vold i nære relasjoner omfatter psykiske eller fysiske overgrep ovenfor personer som er eller har vært gift, personer i ekteskapslignende forhold. Søsken, barn, foreldre, besteforeldre, adoptivbarn, foster- og steforhold, samt andre i rett opp- eller nedadstigende linje gjelder også her. I handlingsplanen om vold i nære relasjoner (2014-2017) står det at kunnskap og kompetanse om vold i nære relasjoner er en viktig forutsetning for å kunne planlegge tiltak, avdekke volden, ivareta offer(e), gjennomføre god etterforskning, og sørge for at gjerningspersonen(e) får nødvendig hjelp.

Vold i nære relasjoner skiller seg fra andre typer vold da den ofte er skjult og gjentakende. Forebygging i saker som omhandler vold i nære relasjoner har visse særtrekk. Forebygging skal helst skje før volden har oppstått, men den kan også ha en effekt på et senere tidspunkt ved å stoppe pågående vold. Forebygging på dette stadiet kan stoppe den pågående volden og bistå den voldsutsatte. Dette vil kunne forebygge videre kriminalitet, og ikke bare ovenfor en enkeltstående kriminell handling. (Stortingsmelding nr. 15, 2012-2013, s. 44). Politiet har flere tiltak som går spesifikt på forebygging av vold i nære relasjoner blant annet samarbeid med andre etater og organisasjoner som krisesenter.

Tidligere har vi skrevet at æresrelatert vold går under kategorien vold i nære relasjoner, men det er viktig å være oppmerksom på tilleggs dimensjoner. Hvis en ungdom forårsaker vanære i familien er det ikke alltid de nærmeste familiemedlemmene som utøver volden eller kontrollen for å gjenopprette tapt ære. Det kan for eksempel være onkler, tanter og fettere. Dette kan ses tilbake til den kollektivistiske livssynet om at ærestap kan påføres hele storfamilien, og at det er også deres ansvar å se til at familiens ære blir ivaretatt (Paulsen, Haugen, Elvegård, Wendelborg, & Berg, 2011).

3.3.2 Politiets forebyggende arbeid mot æresrelatert vold

Æresrelatert vold har fått et større søkelys i Skandinavia de siste ti årene. Saker som "balkongflickorna" i Sverige hvor jenter som har vært i konflikt med familien har blitt oppfordret til selvdrap ved å hoppe fra balkonger. Jenter som har overlevd dette tyder på at noen av jentene kan ha blitt dyttet utfor i noen av tilfellene (Politidirektoratet, 2008). I 2005 falt den første dommen i Norge mot tvangsekteskap i Drammen. Dommen fikk belyst et mørklagt fenomen som omhandlet æresrelatert vold mot ungdommer. I ettertid ble det opprettet et prosjekt i samarbeid med Drammen politistasjon og andre offentlige etater for å

skaffe seg kompetanse for å forebygge æresrelatert vold. Æresrelatert vold dekkes av ordinære straffebud, som for eksempel tvang, voldslovbrudd, og frihetsberøvelse. Straffebud som tvangsekteskap og mishandling i nære relasjoner kan være mer spesifikke rettet mot æresrelatert vold.

Det er viktig for politiet å ha viss kompetanse om hva æresrelatert vold går ut på og hva som er mest hensiktsmessig med tanke på forebygging. For å kunne forebygge og etterforske saker om omhandler dette må politiet kan god kompetanse om æresrelatert vold og æresrelatert ekstrem kontroll. Kunnskap om kulturforståelse kan være politiets viktigste redskap i forebygging av æresrelatert vold.

NTNU gav ut en rapport i 2011 om dilemmaer og utfordringer ved æresrelatert ekstrem kontroll, der de viste at manglende kompetanse om fenomenet kan resultere i at alvorlige saker avvises eller undervurderes (2011, s. 19). I stortingsmelding 15 står at det ikke finnes nok kunnskap om vold i nære relasjoner i innvandremiljøer, og at en bedre forståelse og høyere kompetanse vil kunne bistå voldsutsatte personer i innvandrerbefolkningen bedre (Stortingsmelding nr. 15, 2012-2013, s. 56).

Politiet har sett at det er behov for mer kunnskap om æresrelatert vold, og har utarbeidet tiltakskort i nasjonal kompetansedelingsporten KO:DE. Der ligger det informasjon og mal for et eventuelt dialog eller avhør som omhandler æresrelatert vold. I NTNU rapporten fra 2011 står det at politiets respondenter opplever å ha god kunnskap om æresrelatert ekstrem kontroll, likevel viser den samme rapporten at halvparten av politiets respondenter føler de har behov for mer kompetanse om emnet (s. 36).

I følge rapporten "Politiet 2020" om politiets bemannings- og kompetansebehov har mange politidistrikter rapportert at de har for lite kunnskap om etniske minoriteter, og det finnes for lite kompetanse på disse områdene. Dette gjør det vanskelig å øke kunnskapen og vanskeligere å oppnå god kommunikasjon i flere etniske minoritetsmiljøer. I tillegg så står det at kompetanse om kulturforståelse i forbindelse med enkelte saker må styrkes (Politiet mot 2020, 2008). Slike kunnskaper er spesielt viktig for å kunne forstå hva offeret for eksempel risikerer ved oppsøke kontakt med politiet. I politiets veileder om vold i nære relasjoner (2008) er det dedikert et kapittel til tvangsekteskap og æresrelatert vold. Der står det at de som søker hjelp kan bli utsatt for represalier og at det er en indikasjon på at saken bør tas alvorlig hvis personen selv oppsøker politiet.

Som tidligere skrevet har flere skandinaviske land fokusert på æresrelatert vold, samt utviklet metoder for å hjelpe utsatte ungdommer. Det kan derfor være klokt å se på hvordan våre naboland forholder seg til æresrelatert vold. En dansk studie av «social kontrol i etniske

minoritetsfamilier» lister opp en del punkter som er viktig å ha i fokus når man arbeider med æresrelatert vold:

- Man bør starte med å skille vanlig opprør mot foreldre fra det som er sosial kontroll
- Det er viktig å informere ungdommene om sine rettigheter, og lære de til å forhandle seg til mer spillerom og være bevisst på sine egne handlinger.
- Hvis mulig bør man komme i dialog med foreldrene til ungdommen og samarbeide med andre etater.
- I tillegg bør man ha god erfaring med konfliktmekling.

I Sverige har de gjennomført en nasjonal kartlegging av æresrelatert vold mot ungdommer. En annen studie viste at ungdommer som opplever æresrelatert kontroll eller vold har oftere lavt utdannede og religiøse foreldre, og at oftere går i kommunale skoler i sosioøkonomiske segregerte forstadsområder (Paulsen, Haugen, Elvegård, Wendelborg, & Berg, 2011, ss. 24-25). Et prosjekt i Finland viste at sosialarbeidere og politiet ble sjelden klar over vold mot innvandrerkvinner, fordi terskelen for å søke hjelp var veldig høy. Innvandrerkvinnene følte at terskelen var høy grunnet språkkompetanse, for lite informasjon, redsel eller manglende samfunnskunnskap (2011, s. 24).

3.4 Samarbeidspartnere

For at politiet skal være i en slik posisjon hvor de kan forebygge æresrelatert vold må de kunne vite hvem som er utsatt for æresrelatert vold. For å få denne informasjonen er politiet avhengig av å samarbeide med andre etater som arbeider tettere på barn og unge. Dermed er skolevesenet og barnevernet naturlige samarbeidspartnere for politiet i avdekking av æresrelatert vold. Skolen er førsteinstansen for å kunne avdekke mishandling og overgrep mot barn og unge (2011).

Problemer oppstår hvis skolen ikke har kompetanse eller forståelse for å klare å avdekke den æresrelaterte kontrollen. En annen utfordring for skolen er å kunne klare å skille æresrelatert vold fra «vanlig» familievold. Symptomene sånn som aggresjon, tilbaketrekking fra andre, fall i karakterer, kan være påfallende like ved begge voldstypene. Likevel vil æresrelatert vold skille seg ut, siden det er ivaretagelsen av familiens ære som er grunnen til at kontrollen/volden utføres. Dermed kan det være andre momenter i tillegg, for eksempel at foreldrene oppsøker skolen i skoletiden eller at ungdommen ikke omgås med det motsatte kjønn, som underbygger mistanken om æresrelatert kontroll (2011).

Det er opptil skolen om de velger å uttrykke bekymringen angående æresrelatert kontroll videre til politiet eller barnevernet. Begge instanser skal ha kompetanse for å kunne

forebygge dette. Likevel viser tall fra NTNU sin rapport så svarer en stor andel skoleansatte at samarbeid med både barnevernet og politiet er lite aktuelt (2011, ss. 64-69). Som oftest overfører de sakene til sine egne rådgivere, vanligvis minoritetsrådgiverne.

Mangelen på samarbeid mellom skolen og politiet kan være et tegn på at skolen ikke vet hva slags rolle politiet har en slik sammenheng. Siden skolen verken kan garantere for sikkerheten eller bruke makt bak ordene så kan i verste fall en intern håndtering kun fjerne de overfladiske symptomene på æresrelatert vold. Det kan bety at familien og barnet blir flinkere til å skjule kontrollen og volden ovenfor andre utenforstående. Uten makt bak ordene blir de kun råd. Dette kan også være et tegn på at politiet ikke involverer seg nok med de lokale skolene for å få informasjonen de trenger til å følge opp disse sakene. Dermed blir det forebyggende vinduet mindre og man glir over i en fase hvor inngripende tiltak er nødvendig for å opprettholde sikkerheten for den utsatte.

Videre skriver NTNU at der hvor skolene har overført saker til barnevernet, har barnevernets håndtering i enkelte saker vært utsatt for kritikk. Kritikken gikk utpå at enkelte barnevernskontorer ikke har riktig kompetanse for å forstå at deres innblanding med familiens affærer kan resultere i represalier mot den utsatte når barnevernet kaller inn til samtaler (2011, s. 66).

Barnevernet har på sin side svart i rapporten at de samarbeider godt med politiet. Dette kan være tilfelle fordi at i mange av barnevernets vedtak er politiet pliktet til å yte bistand for at barnevernet skal kunne gjennomføre ulike tvangstiltak ovenfor familier. Dermed har politiet og barnevernet en god relasjon og naturlig samarbeidsfelt på flere arenaer som smittes over når barnevernet trenger bistand i æresrelaterte voldssaker. For når barnevernet har kommet til en konklusjon som innebærer at den utsatte må forlate hjemmet, så må statens maktapparat tre inn for å kunne ivareta den utsattes sikkerhet.

Forskjellen i samarbeidet ligger i at overføring av saker går kun en vei; til politiet. Det skyldes at i de sakene politiet kommer selvstendig over, ved at den utsatte kontakter politiet direkte, er trolig volden kommet på et slikt nivå hvor det vil verken være hensiktsmessig eller riktig å la andre etater å følge opp videre. De sakene som politiet får fra andre etater har de blitt tolket i en slik retning at de enten krever at maktapparatet kobles inn for at bekymringen blir tatt alvorlig eller at det kreves en strafferettslig vurdering eller en sikkerhetsvurdering. Dermed kan de ikke tilbakeføres til den etaten som overførte dem i utgangspunktet. Tidlig involvering av politiet kan være med å motvirke at kontrollen eskalerer til vold og vil kunne forebygge i større grad.

3.5 Muligheter og begrensninger av ulike tiltak

Ved å inneha kulturell kompetanse, vil politiet kunne ha et bedre grunnlag for å velge et tiltak som er tilpasset den utsatte og dens familie. En forutsetning for å kunne benytte seg av inngrepene er at politiet aller først oppretter en dialog mellom politiet, den utsatte og dens familie. Ikke er dette bare for å kunne kartlegge hva som er veien videre i den enkelte sak, den kan også være utgangspunkt for å gjennomføre forsoning mellom den utsatte og familien. Hvis det likevel ikke er forsvarlig eller mulig å gjennomføre forsoning, har politiet en rekke sikkerhetstiltak som de kan innføre ovenfor den utsatte. De vil nok ikke kunne løse konflikten som eksisterer, men de kan forhindre at barnet blir utsatt for flere overgrep.

3.5.1 Bekymringssamtale

Tidligere i delkapittel 3.2 beskrev oppgaven bekymringssamtalen. Den er basert på et velutprøvd metode for å kunne forebygge ny kriminalitet på et personorientert nivå. Siden bekymringssamtalen er veldig effektiv til å innhente ny informasjon om den innkalte, så er det naturlig å se om bekymringssamtalen gir politiet mulighet til å forebygge i saker hvor det utøves æresrelatert vold.

Ved å foreta en bekymringssamtale vil politiet kunne kartlegge risiko- og beskyttelsesfaktorer hos den innkalte. Innkallelsen kan grunne i bekymring ovenfor den utsattes atferd sånn som skulking eller hensynsløs atferd ovenfor andre, som kan vanligvis ha andre bakomliggende årsaker enn æresrelatert vold. Derfor er det viktig at den betjente som gjennomfører bekymringssamtalen har kulturell kompetanse om æresrelatert vold for å se om dette er faktisk de bakomliggende årsakene. Hvis det er tilfelle, må man vurdere om bekymringssamtalen skal benyttes videre. Gjennomføring av en tradisjonell bekymringssamtale tar med seg noen utfordringer som kan oppleves som problematisk i æresrelatert voldssaker.

For det første, timingen for bekymringssamtalen er viktig. Man er avhengig at dette kommer på et tidspunkt hvor det forebyggende aspektet er størst og hvor avverging av straffbare handlinger faktisk kan gjennomføres (Lie, 2011, ss. 118-127). Dermed må informasjonen om æresrelatert kontroll mot et barn komme tidlig fra andre etater, sånn som skole, barnevern, helse. Det er fordi at når et barn/unge selv oppsøker politiet for hjelp, er trolig volden på et slikt nivå som omfavnes av straffelovens bestemmelser hvor bekymringssamtalen ikke er lenger aktuell. Gjennomføres det en bekymringssamtale med foreldrene på dette tidspunktet vil det nesten være dømt til å mislykkes.

Dette leder oss til neste utfordring, hvem skal man gjennomføre bekymringssamtale med? Den utsatte eller med familien, eller begge? Det er jo naturligvis den utsattes velferd som gir grunnlag til bekymring, men det er for såvidt familien som må nødvendigvis endre atferden for at den utsatte skal få et bedre velferd. I følge NTNU sin rapport (2011, s. 70) så tar familien til seg alvorligheten i større grad hvis politiet er involvert i samtaler, kontra kun skolen eller barnevernet. Informasjonen som fremlegges fra andre etater, må være detaljert nok til at man kan vurdere hvilken part som skal innkalles først og om man eventuelt skal innkalle de sammen til felles samtale eller samtidig til forskjellige samtaler.

Dette skaper en annen utfordring. For hvis det gjennomføres bekymringssamtaler med familien må den utsatte være orientert om dette og sikkerheten må ivaretas. Uten sikkerhet for den utsatte på plass, kan man havne i situasjoner slik som barnevernet havnet i da de gjennomførte samtaler med familier som utøvde æresrelatert vold. De tok ikke høyde for represalier utført av familien mot den utsatte i etterkant av samtalene, som bare fortsatte den æresrelaterte volden (2011, s. 66).

En bekymringssamtale kan være kontaktpunktet mellom et utsatt barn og hans/hennes familie og at politiet kommer på banen for å forebygge senere æresrelatert vold. Derimot må man vurdere om en bekymringssamtale i sin tradisjonelle form gir politiet muligheter til å forebygge æresrelatert vold. Det som er sikkert er at det må vurderes nøye at timingen passer i forhold til kontrollutførelsen, at man vurderer godt de partene som er berørt og at bekymringssamtalen vil ha den effekten som er målet bak samtalen. I tillegg må sikkerheten ivaretas og de virkemidlene som innføres følges opp i ettertid.

Det kan være at et dialogsmøte hvor man ikke følger bekymringssamtalens mal er mer gunstig med tanke på at det er foreldrene som utfører den æresrelaterte volden og at det er de, og ikke barnet, som må avstå videre kriminelle handlinger i fremtiden.

3.5.2 Dialog

Dialog er hovedelementet for bruken av forsoning og kan beskrives som den viktigste delen av begrepet restorative justice (RJ). Nina Bjørlo skriver i sin prosjektoppgave om John Paul Lederah sitt foredrag hvor han sier at forsoning inneholder fire elementer;

- Sannhet som krever en åpen holdning i forhold til fortid
- Nåde som kreves for tilgivelse som er nødvendig for å bygge opp nye relasjoner
- Rettferdighet som krever reparasjon og samfunnets omorganisering
- Fred som har som mål en felles fremtid og sikkerhet for alle parter.

Dialog gir politiet muligheter til å skape et godt grunnlag for tillit som igjen kan forebygge videre voldshandlinger og skape forsoning. Å skape tillit gjør at politiet får innsikt i hva som er bakgrunnen til den æresrelaterte volden i akkurat den saken. Muligheten til å forebygge er størst når viljen til endring ligger hos den enkelte. Derfor er det som nevnt viktig at politiet er aktive tidlig i prosessen for å vise de involverte og spesielt de som utfører kontrollen, at hvis det ikke oppstår en ønsket forandring så vil politiet måtte ta rettslige skritt mot familien. Da vil en innledende dialogsamtale være en enklere måte å spille folk på lag enn å kun gå direkte til rettslig skritt.

Faren ved å kun bruke dialog for å skape en arena for forsoning er at man ikke skiller mellom den strafferettslige aspektet og forholdet til familien. I følge veilederen *arbeid mot tvangsekteskap* kan man ikke forhandle om straffbare handlinger. Den poengterer med at det ikke vanlig for myndighetene å gjennomføre forhandlinger eller mekler med overgripere eller potensielle overgripere. Det kan derfor være farlig for den utsatte hvis man stoler blindt på at en slik prosess vil forhindre familien til å gjenoppta volden (2008, s. 73).

I tillegg til den strafferettslige alvorligheten, finnes det andre hindringer for dialog og forsoning. Hos enkelte minoriteter kan forskjellige familiestrukturer, slik hos patriarkalske familier, vanskeliggjøre forsoning. I teksten til Ida Hydle og Anja Bredal omtaler de argumentasjonen som Rashmi Goel har mot at kvinner oppvokst med et patriarkalsk familiestruktur får sakene sine ført for RJ. Goel mener at istedenfor å styrke kvinnenens følelse av uavhengighet, gjør derimot RJ til at de lider i stillhet og godtar de kollektivistiske løsningene som kommer på bordet. Derfor vil heller en sak som føres av politiet til retten gjenopprette kvinnens ære og selvstendighet i større grad enn RJ for disse etnisitetene (Hydle & Bredal, 2014).

For politiet kan noe av begrensningene i å bruke dialog for å forebygge oppstå når sakens omfang er uvisst. Noen ganger kan det være at den utsatte ikke vil fortelle noe eller ikke ønsker at politiet skal involvere familien i frykt for represalier. Det kan også være at politiet ikke vet om de har en sak som enda ikke har utviklet seg i voldelig retning og fortsatt kan forebygges, eller om det faktisk er en svært graverende sak som ikke kan avgjøres på et nivå med forsoning. Derfor er det viktig at politiet får fullstendig informasjon fra for eksempel skolen og samtidig har kulturell kompetanse for når æresrelatert kontroll oppstår og hvordan den utvikler seg over tid. Det er i tillegg viktig at politiet har kompetanse til å kartlegge om æresrelatert vold er faktisk aktuell i denne saken eller om de faktisk står ovenfor noe annet.

Likevel krever en hver involvering fra politiets side at det aktivt settes i gang informasjonsheving. Dette er like viktig hvis politiet skal bruke dialog som metode for å forebygge, eller om de skal starte en etterforskning av den påsatte hendelsen jf. straffeprosesslovens §§ 224 og 226. Det krever at politiet snakker med den utsatte og familien, med skolen og barnevernet, for å skape seg det riktig inntrykket av situasjonen så de kan vurdere hvilke tiltak er aktuelle for å avslutte den æresrelaterte volden.

Nina Bjørlo poengterer i sin prosjektoppgave at hennes erfaring hvor politiet bruker dialog som forebyggende arbeid, kan være med å skape en forsoning imellom den utsatte og familien. For hennes erfaring er at den utsatte sjelden ønsker å anmelde volden de har vært utsatt for, som kan gjøre det vanskelig for politiet å få påtale. Som oftest ønsker den utsatte å kunne velge det hun eller han vil og få familiens respekt for sine valg. Likevel påpeker Bjørlo at det er viktig for å kunne skape forsoning mellom utsatte og familien, at ulike forutsetninger foreligger for at det kan skapes en arena for dialog. De forutsetningene Bjørlo legger til grunn er følgende:

- Den utsatte ønsker ikke å anmelde forholdet
- Den utsatte har et ønske om å komme i dialog
- Saken er av slik karakter at grove krenkelser ikke har blitt utført
- Ingen av partene er psykisk syke
- Ingen av partene er rusavhengig
- Utøver skal ikke ha vært straffet for lignende forhold tidligere
- Utøver har et ønske om å komme i dialog.

Videre skriver Bjørlo at det er viktig at den utsatte er psykisk sterk nok til å kunne utføre en dialog. Politiet på sin side må ivareta den utsatte sin sikkerhet hvis personen velger å bryte med familien. Politiet må også føre samtaler med familien når den utsatte bryter ut. Det er viktig at familien får vite at politiet er involvert og gjør familien klar over straffbarheten ved eventuell handling. For å kunne skape tillit må tjenestepersonen vise at hun/han har forståelse for hvor vanskelig situasjonen er for familien, men ikke vise aksept for voldshandlinger. Det handler om å bryte tradisjonelle tankemønstre med å se fremover og får en forståelse om grunnleggende menneskerettigheter og demokratiske prinsipper (Bjørlo, 2013).

Siden dialogens hovedformål er å skape forsoning og en permanent løsning på konflikten mellom den utsatte og familien så må politiet også være klar over sine begrensninger som meklere. Det som kan være tanken bak at politiet selv starter en dialog er at hvis det gjennomføres tidlig nok, så kan politiet forebygge videre voldshandlinger og selv

følge saken videre. Hvis konflikten derimot er så stor, men ikke straffbar, så bør det vurderes om det er andre som har bedre kompetanse til å utøve mekling og skape forsoning mellom den utsatte og familien.

3.5.3 Konfliktråd

Tidligere har vi skrevet at veilederen for arbeid mot tvangsekteskap har uttrykt skepsis til at enkelte hjelpeinstanser foreslår mekling i saker som gjelder æresrelatert vold. Bjørlo skriver at Hege Storhaug i Human Rights Watch sammen med Røde Kors, beskriver at bruken av konfliktråd kan oppleves som en overtramp mot den utsatte, siden foreldrene bruker konfliktrådet som en arena for å kunne presse gjennom sine ønsker (Bjørlo, 2013, s. 13). Denne skepsisen er ikke ubegrunnet. Det må foreligge gode evalueringer i de sakene som velges å overføres til andre instanser, som konfliktråd.

I forbindelse med familievoldsprosjektet som gikk mellom 2008-2011 hvor konfliktrådet var involvert, så fant de ut at mange av sakene som de hadde i forbindelse med dette prosjektet, egentlig handlet om æresrelatert vold. Mange av deltakerne fortalte ulike utførelser av æresrelatert vold, hvor enkelte døtre forklarte at de ikke ønsket å bli tvangsgiftet, men heller ikke ønsket å miste kontakten med familien. Behovet oppstod for å fokusere nærmere på æresrelatert vold. Dermed fikk konfliktrådet i Sør-Trøndelag tildelt prosjektet kalt «Et spørsmål om ære» i 2014. Rekruttering av meklere med annen etnisk bakgrunn har vært veldig viktig. Prosjektleder Guro Gimse forteller at det er viktig at sakene kommer til dialog tidlig, før stor-familien i Norge eller hjemlandet får kunnskap om konflikten. Hun forteller at politiet har makten, men at konfliktrådet har dialogbiten. Sammen kan de senke konfliktnivået i familier som trenger hjelp (Konfliktrådet, 2014).

Fordelen ved at det opprettes slike prosjekter er at konfliktrådet blir klar over at æresrelatert vold forekommer i større grad enn man tidligere trodde. I tillegg blir konfliktrådet klar over faren ved at familien kan utnytte dialogen til å fremme sine egne ønsker enn å skape forsoning. Ulempen med dette er at prosjektet er geografisk begrenset til Sør-Trøndelag konfliktråd. Dermed kan man ikke vite om kunnskapen som kommer fra prosjektet når frem til andre konfliktråd i landet. Det gjør vanskeliggjør politiets vurdering om overføring til konfliktråd er det riktige tiltaket.

Som sagt kan man ikke forhandle med overgripere, men forsoning kan være en del av en større oppfølging, spesielt i saker hvor det har blitt ført til domfellelse. Der kan konfliktråd sammen med ulike sikkerhetstiltak være det som gjør at konflikten kan minimeres hvor den utsatte og familien kan møtes til forsoning.

3.5.4 Sikkerhetstiltak

Selv om denne oppgaven handler om hvordan politiet kan forebygge æresrelatert vold, er det viktig å nevne kort noen av politiets muligheter for å beskytte den utsatte. Beskyttelsestiltakene kan direkte forebygge nye straffbare handlinger, men tiltakene kan ikke brukes for å løse en konflikt.

I en artikkel fra Aftenposten i 2013 intervjuet de flere unge personer som var trusselutsatt og levde under politiets beskyttelse i forbindelse med æresrelatert vold (Fuglehaug). Politiet opererer på to ansvarsnivåer når det gjelder beskyttelsesbehov, et lokalt og et nasjonalt. I det lokale nivået benytter politidistriktene seg av mobile voldsalarm, besøksforbud, vakthold, og relokalisering. Tillegg kan politiet sperre og skjerme personopplysninger i folkeregistret. I det nasjonale nivået er det Kripas som har et vitnebeskyttelsesenheter med oppfølgingsansvar, der et av tiltakene kan være fiktiv identitet (Stortingsmelding nr. 15, 2012-2013, s. 106).

Sikkerhetstiltakene nevnt her er ganske inngripende og naturligvis vil være for omfattende for et barn under 18 år uten at omsorgen blir ivaretatt av myndighetene. Der hvor barn må bryte ut av familien for å unngå vold, blir det opptil politiet og barnevernet om barnets omsorg skal midlertidig overtas av barnevernet ifølge barnevernslovens § 4-6, annet ledd. Dette gjelder akutte situasjoner hvor barnet er vesentlig skadelidende hvis den forblir i hjemmet (UDI, POD, Bufdir, IMDi, 2008, s. 57).

Når barnets ivaretagelse blir overtatt av myndighetene vil dette vanskeliggjøre familiens muligheter til å utøve æresrelatert vold ovenfor barnet. Samtidig vil en slik overtakelse vanskeliggjøre politiets muligheter til å skape dialog og forsoning mellom familien og den utsatte. Likevel er det aller viktigste at barnet befinner seg i sikre omgivelser og har mulighet til å oppleve en hverdag hvor det ikke forekommer æresrelatert vold. De situasjonelle tiltakene vil kunne forebygge nye voldepisoder, selv om de ikke vil løse konflikten på kort sikt. Politiet vil dermed være avhengig av å bruke sin kulturell kompetanse til å skape en arena for forsoning senere, hvis den utsatte og familien vil dette, når situasjonen tilsier at det er trygt for alle parter.

4.0 Avslutning

I denne delen av oppgaven vil vi gå igjennom oppgavens hovedmomenter. Deretter vil vi kort vise veien videre med arbeidet mot æresrelatert vold i politietaten og hos konfliktrådet.

4.1 Oppsummering

Vår problemstilling omhandlet hvilke muligheter og begrensninger politiet har for å forebygge æresrelatert vold. Politiet forebygger på mange forskjellige måter, blant annet med reaktive og proaktive, lokalorientert og personorientert tiltak. Vi har referert til undersøkelser om tillit som viser at positive møter med politiet ikke hadde noen spesiell effekt, og at negative møter forverret tilliten til politiet. Dette sier hvor viktig tilliten til politiet er for å kunne forbygge, spesielt med personorienterte tiltak.

For at politiet skal kunne forebygge æresrelatert vold, må politiet vite og forstå hvordan æresrelatert vold opptrer som fenomen blant minoriteter i Norge. Det påpekes i oppgaven om viktigheten av at politiet har kulturell kompetanse for å kunne ta de riktige vurderingene når det gjelder å forebygge æresrelatert vold hos barn og unge. Kompetansen skal ikke bare gjøre at man gjenkjenner æresrelatert vold der det forekommer, men også at man forstår hvorfor den oppstår, hvordan det utvikler seg over tid og hvordan man kan forebygge det i et lengre perspektiv.

Samarbeid mellom politiet, skolevesenet og barnevernet er svært viktig for å kunne forebygge. Det oppgaven har presentert om samarbeid, viser at det er rom for forbedring i samarbeidet mellom politiet og skolevesenet. Uten informasjon fra de etatene som jobber tettest med ungdom vil ikke politiet ha muligheten til å sette inn tiltak på et tidlig tidspunkt, før kontrollen utvikler seg til vold. Det begrenser muligheten for politiet å forebygge svært drastisk.

Der hvor politiet får vite om æresrelatert vold tidlig, jo større muligheter har de til å sette inn tiltak av mindre inngripende metoder enn ved et senere tidspunkt. Oppgaven presenterer og drøfter bruken av dialog og hvordan det muliggjør en forsoning mellom den utsatte og familien. Det er viktig at politiet ser muligheten til å bruke dialog som metode, men også er klar over de begrensningene politiet selv har som meklere og i de sakene som er for graverende for forsoning. Faren ved å undergrave alvorligheten æresrelatert vold har ovenfor barn og unge, kan i verste fall føre til at man ikke forebygger, men istedenfor føre til represalier ovenfor den utsatte.

I de sakene hvor forsoning er innledningsvis utelukket er det politiets oppgave å ivareta den utsattes sikkerhet. Oppgaven har kort presentert mulighetene politiet har til å

ivareta sikkerheten, og vist til noen spesifikke tiltak. Sikkerhetstiltak kan kun hjelpe i de situasjonene hvor brudd med familien er uunngåelig og det er fare for at familien vil utføre represalier mot den utsatte. De tiltakene er situasjonell forebyggende, men vil ikke kunne løse konflikten som har oppstått.

4.2 Veien videre

Som vi har påpekt i oppsummeringen er det viktig at politiet tilegner seg kulturell kompetanse for å kunne avdekke, forstå og forebygge æresrelatert vold. I handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet for årene 2013-2016 står det i tiltak ni at Politidirektoratet skal fortsette kompetansehevingen til politidistriktene. Det skrives også at det tas sikte på å inkludere temaet æresrelatert vold i undervisningen ved grunn- og videreutdanningen ved Politihøgskolen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013-2016, s. 23). Et slikt fokus vil øke kompetansen videre i etaten som kan gjøre at færre barn og unge vil vokse opp med æresrelatert vold.

Prosjekter sånn som «et spørsmål om ære» hos Sør-Trøndelag konfliktråd setter æresrelatert vold på dagsordenen og gjør at konfliktrådet rekrutterer bredere etter minoriteter som meklere. Ved å drive det prosjektet i lengre tid vil konfliktrådet oppnå en god kompetanse på feltet og dermed kan videreføre dette til resten av konfliktrådene i Norge. Dette vil igjen gjøre politiet tryggere på at saken blir ivaretatt, hvis de mener at konfliktrådet er det riktige tiltaket for å kunne løse situasjonen på lang sikt.

5.0 Bibliografi

- Det store norske leksikonet. (2016, 10.05). *Det store norske leksikonet: ære*. Hentet fra
Snl.no: <https://snl.no/%C3%A6re>
- Eriksen, T. H., & Sajjad, T. A. (2011). *Kulturforskjeller i praksis* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Flaatten, S., Gundhus, H. I., & Kleiven, M. E. (Red.). (2009). Demokrati, kontroll og tillit. *Forskningskonferansen 2009*. Oslo: Politihøgskolen.
- Fuglehaug, W. (u.d.). *Straffen for å si nei*. Hentet fra Aftenposten.no:
www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Straffen-for-å-si-nei-7486784.html
- Hydle, I., & Bredal, A. (2014). Dialog i saker om kollektiv æresrelatert vold mot barn og unge. I S. M. Kaya, & H. Fauske, *Innvandrere på utsiden av samfunnet* (ss. 159-209). Oslo: Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kaya, M. S., & Fauske, H. (2014). *Innvandere på utsiden av samfunnet*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Khader, N. (2002). *Ære og skam: Det islamiske familie- og livsmønster i Danmark og mellomøsten*. København: Borgen.
- Konfliktrådet. (2014, November 21). *Et spørsmål om ære*. Hentet fra www.konfliktraadet.no:
www.konfliktraadet.no/et-spoersmaal-om-aere.5625382-314028.html
- Lauritsen, E. N. (2016, 03 23). *Belgia har flere fremmedkrigere per innbygger enn noe annet land*. Hentet fra [Forskning.no](http://forskning.no): <http://forskning.no/samfunn-kriminalitet-terrorisme/2016/03/belgia-har-flere-fremmedkrigere-innbygger-enn-noe-annet-land>
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende arbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Politidirektoratet. (2008). *Politiet mot 2020*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2008). *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner*. Politidirektoratet .
- Skytte, M. (1999). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solberg, B., & Røvik, S. (2016, 05 10). *Det Store Norske leksikon: Vikingtiden*. Hentet fra
Snl.no: <https://snl.no/vikingtiden>
- Stortingsmelding nr. 15. (2012-2013). Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet.
- Welchman, L., & Hossain, S. (2005). *'Honour' Crimes, paradigms, and violence against women*. London: Zed Books ltd.

5.1 Selvvalgt pensum

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013-2016). *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet*. (44 sider)

Bjørlo, N. K. (2013). "Bruk av dialog som forebyggende metode i politet, der ære er motiv for handlingen": en metode for å hindre alvorlige krenkelser av grunnleggende menneskerettigheter. (47 sider)

Paulsen, V., Haugen, G. D., Elvegård, K., Wendelborg, C., & Berg, B. (2011). *Æresrelatert ekstrem kontroll - dilemmaer og utfordringer*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning. Hentet fra

<http://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/aresrelatert%20kontroll.pdf> (102 sider)

UDI, POD, Bufdir, IMDi. (2008). *Arbeid mot tvangsekteskap - en veileder*. (ISBN 978-82-8246-039-2 PDF). Oslo, Norge. (113 sider)

Tilsammen 306 sider